

ANTROPONOMASTIČKI PRISTUP ISPRAVI O DAROVANJU
DIJELA SOLI I RIBOLOVA NA O. VRGADI SAMOSTANU
SV. KRŠEVANA GOD. 1095. I O DAROVANJU ZEMLJE
»IN TOCHINIA« SAMOSTANU SV. MARIJE GOD. 1066./67.*

VESNA JAKIĆ-CESTARIĆ
Zadar

UDK: 949.75
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 21. VIII. 1995.

Ispravom od 24. studenoga 1095. god. prenosi se na samostan sv. Krševana u Zadru jedno davno pravo zadarskih priora. Na kraju isprave nekoliko osoba meće križić, *signum manus*. Svi se oni navode sa sinovima, unucima ili sinovcima (*nepotes*), ili braćom. Prva trojica su priori Zadra: tadašnji *Drago* i bivši *Candidus* i *Vitača* (Vitača). Autorica ovoga članka iznalazi da i ostali imaju veze sa zadarskim priorima. Postupnom analizom ono malo podataka koliko ih u Zadru ima o pojedinoj osobi i njezinoj obiteljskoj pripadnosti u XI. st., pokazuje da su svi (osim suca *Desinje* i pobirača *dača Slavonje*) - nasljednici zadarskih priora. Preko ove analize došla su na vidjelo tri ogranka poznate zadarske obitelji Madijevaca, čiji su članovi više puta bili priori Zadra i upravitelji bizantske teme Dalmacije, kao i to da se navedeno pravo zadarskih priora na dio soli i ribolova s otoka Vrgade protezalo i na njihove potomke.

U ispravi od 1066./67. god. kazuje se kako je hrvatski kralj Krešimir IV. dao novoosnovanom samostanu sv. Marije u Zadru »*terram in Tochinia*«, koju je prethodno njegov djed kralj Krešimir III. bio dao »*cognato suo Madio et filio eius Dabrone*«. Povjesničarka Nada Klaić, nakon diplomatske analize, smatra da je ova isprava i formalno i stvarno - lažna. Autorica ovoga članka, iznalazeći obiteljsku pripadnost tamo navedenih svjedoka, dolazi do zaključka da su svi oni u vezi s priorom Madijem, kojemu je navedena zemlja, negdje nakon 1020. godine, bila darovana. Jedni se ovom analizom iskazuju kao Madijevi unuci i prauunci, a drugi kao zastupnici njegovih ženskih ili nedoraslih muških potomaka. Time izbijaju na vidjelo i Madijevci sami i njihovo djelovanje u vezi s dodjelom navedene zemlje samostanu sv. Marije, kao i historijska vrijednost dokumenta, iz kojega smo sve to iščitali, bez obzira je li on diplomatski autentičan ili nije.

U slučaju oba ispitivana dokumenta, antroponimijskim razmatranjem iskazao se njihov dijelom skriveni a važan sadržaj.

* Zanesenjaku za Zadar i Hrvatsku, poticatelju mladih na istraživanje o njima, svom dugogodišnjem direktoru dr. Vjekoslavu Maštroviću u spomen.

I.

Ispravom datiranom s 24. studenoga 1095. godine, u Zadru, zadarski prior Drago daje samostanu sv. Krševana sve dohotke soli i ribolova koje su zadarski priori odavna imali na otoku Vrgadi (Lubrikati).¹

Prior je načelnik grada u bizantskoj temi Dalmaciji, koja je, prema pisanju bizantskog cara i pisca Konstantina Porfirogeneta, obuhvaćala gradove Osor, Rab i Krk na otocima, zatim Zadar, Trogir, Split, Dubrovnik i Kotor na kopnu. Osim toga prostora njoj pripadaju i otoci na istočnoj jadranskoj obali do visine Beneventa.²

Prior je »osoba koja vodi, nadzire i sudjeluje u svim komunalnim poslovima«. ³ Priore su birali građani među najuglednijim i najbogatijim obiteljima svojega grada. Mogli su biti birani i nekoliko puta, a neke su se obitelji izdigle iznad ostalih time što su u više navrata iz njih bili birani priori, pa i biskupi. Takva je u prvom redu bila zadarska obitelj Madijevaca, iz koje su bili birani i upravitelji bizantske teme Dalmacije, prokonzuli, odnosno stratezi.⁴

Komunalne odluke od općeg interesa priori su donosili na skupštini svih građana i uz njihovu suglasnot (*cum consensu*), a neke i uz prisutnost biskupa i gradskih uglednika. Za svoj rad uživali su određena materijalna primanja, što je bilo uređeno komunalnim odredbama. U dokumentima se prior imenovao nakon bizantskog cara i gradskog biskupa.⁵

1 Jakov STIPIŠIĆ - Miljen ŠAMŠALOVIĆ, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, I, Zagreb 1967, 205, 206 (dalje: J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*).

2 B. FERJANČIĆ, Vizantinski izvori za istoriju naroda Jugoslavije, II, Beograd 1959, 12-13, 24-26 (dalje: Vizantinski izvori, II); KONSTANTIN PORFIROGENET, *O upravljanju carstvom*, Priedio Mladen Švab, preveo Nikola pl. Tomašić, Zagreb 1994, 73-78.

O bizantskoj upravi u Dalmaciji najopširnije i najtemeljitije je pisao Jadran FERLUGA, *Vizantiska uprava u Dalmaciji*, Posebna izdanja SANU, 6, Beograd 1957. (dalje: J. FERLUGA, *Vizantiska uprava*). O komunalnom uređenju vidi J. LUČIĆ, Komunalno uređenje dalmatinskih gradova u XI. stoljeću, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU*, vol. 10, Zagreb 1980, 209-235, s pregledom literature (dalje: J. LUČIĆ, Komunalno uređenje).

3 J. LUČIĆ, Komunalno uređenje, 220-224.

4 F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, Zagreb 1925, vidi Indeks sub *Madije*, prior zadarski i prokonzul, i *Madijevci* (dalje: F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*); N. KLAJČ, *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*, Zagreb 1971, Kazalo sub *Madijevci*, i *Majo*, zadarski prior, *Majo* (II) zadarski prior (dalje: N. KLAJČ, *Povijest Hrvata*); N. KLAJČ - I. PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*, Zadar 1976, Index, sub *Madijevci* (dalje: N. KLAJČ - I. PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*).

5 Vidi bilj. 3.

Gotovo sve što je navedeno o položaju i ulozi priora, zgusnutije i očitije nego u drugim ispravama iz dalmatinskih gradova bizantske teme do kraja XI. st., nalazi se u ispravi kojom ćemo se ovdje baviti, a koja je navedena na početku ovoga rada.

U vrijeme bizantskog cara Aleksija i zadarskog biskupa Andrije »ego Dragus, Iaderensis prior, nepos scilicet Dragoni magni prioris, iam senex, in quinto anno tertii mei prioratus«, posavjetovavši se »sa svima našim plemićima udovoljih traženju gospodina Madija, opata samostana sv. Krševana, i njegove braće i dadoh mu služnosti, za koje je poznato da su ih od davnine imali naši priori u gradu Lubrikati (*in castro Lubricata* - Vrgada),⁶ naime, so, koju stanovnici ovoga mjesta svake godine sabiru u količini devet mjera od svake kuće, i dva ribolovišta...« Ova je darovna isprava pročitana »u crkvi sv. Krševana poslije evanđelja kod mise, u prisustvu biskupa i svećenstva i prihvatio ju je sav prisutni puk uz usklike 'neka bude' - *fiat, fiat, fiat.*«

Na kraju isprave navode se osobe koje je utvrđuju:

+ Signum manus Dragi prioris et eius filii + Signum manus Candidi et filiorum eius + Signum manus Vitazę nuper prioris et fratrum eius + Designę iudicis et fratris eius + Slauanę comertzarii et fratris eius + Petrinę, Andreę filii, et filiorum eius + Madii, Zallę filii, et nepotum eius + Dodę et nepotum ac filiorum eius. Filiorum domni Pauli, et omnium procerum communi signo +.

Mi ćemo ovdje razmotriti tko su potpisnici, odnosno oni koji stavljaju znak ruke, signum, križić.

1. - To je prije svih *prior Drago*, koji je i upriličio i opisao navedeni događaj i odredbe. Sam za sebe navodi da je već starac i da se nalazi u petoj godini svoga trećeg priorata. Znamo da je priorom bio 1070., 1072., 1078., cca 1091., 1092. i sada 1095. godine. Kaže da je »nepos Dragoni Magni prioris«, kojega u dokumentima nalazimo oko 1060., 1066. i 1066./67. godine.⁷ Ovdje se prior Drago navodi sa sinom. Pripadao je glasovitoj zadarskoj obitelji Madijevaca, kojoj je prvi nam poznati član bio *Madius*,

6 Konstantin Porfirogenet među zadarskim otocima navodi kao naseljen samo otok Vrgadu (*Lubrikaton*), K. PORFIROGENET, *O upravljanju*, 77.

7 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 121, 127, 128, 131, 167-169, 198, 199, 200-202, 204-207.

prior Zadra »atque proconsul Dalmatiarum« i obnovitelj samostana sv. Krševana 986. godine.⁸

2. - Drugi je po redu *Candidus* sa sinovima. Nalazimo ga kao priora Zadra 1075. god., kada dalmatinski gradovi obećavaju mletačkom duždu da neće dozvoliti da Normani dođu u Dalmaciju.⁹

3.- Slijedi znak rukom *Vitače* »*nuper prioris*« i njegove braće. U dokumentu iz iste godine, odnosno oko 1095., on se navodi među svjedocima kao *Vitača prior*, uz priora Dragu, pa će i tu biti naveden kao bivši prior. Ne znamo kad je bio aktivni prior, jer se 1092. god. navodi samo kao *Vitaza, testis*.¹⁰

4. i 5. - Četvrti meće svoj znak rukom *sudac Desinja*, a peti *Slavonja, ubirač daće* koja se plaćala na trgovinu.¹¹ Ovdje su oni bili prisutni po svome službenom poslu, kao gradski službenici.¹² Nisu bili priori Zadra, kao prethodna trojica.

6. - Slijedi znak rukom *Petrinje, Andrijina sina*, i njegovih sinova. U njima smo postupnim sabiranjem oskudnih podataka prepoznali *priora Andriju*, sina mu i unuke. Andrija je s tom titulom naveden 1072. god., a pred njim je zabilježen prior Drago, oba kao svjedoci iz Zadra u jednom dokumentu izdanu u Ninu.¹³ Drago se i 1070. god. javlja kao prior Zadra,¹⁴ a za priora Andriju mislimo da je u 1072. god. naveden u značenju »nekad prior«, pa u njemu možemo prepoznati priora Andriju iz 1044. god., u ispravi kojom Dauseta oporučno ostavlja vrt samostanu sv. Krševana: »Imperantibus piissimis et perpetuis augustis Constantino ipperatoribus (!), cathedra pontificali regente Petrus uenerabili episcopo, et domino *Andrea priori*«. ¹⁵ Možda tog istog priora Andriju (aktivni 1044., »bivši« 1072. god.) možemo prepoznati u svetokrševanskom dokumentu za zemlju u Šekiranima 1070. gdje se navodi »*Andreas filius episcopi teste*«, u društvu priora Drage i Kande, koji je uskoro

8 IBIDEM, 45, 46. Rodoslovlje Madijevaca u F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*, 486.

9 IBIDEM, 138. On je prior i 1075./76. god., IBIDEM, 153.

10 IBIDEM, 207.

11 Objašnjenje za *commerzarius, commercarius* vidi u *Lexicon latinitatis medii aevi Jugoslaviae*, Zagreb 1973, 249 (dalje: *Lexicon latinitatis*).

12 J. LUČIĆ, *Komunalno uređenje*, 24-27.

13 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 127, 128.

14 IBIDEM, 121.

15 IBIDEM, 77.

postao zadarskim priorom.¹⁶ Po oznaci »filius episcopi«, ne dovodeći ga u vezu s priorom Andrijom iz 1044. god., povjesničari uzimlju da je bio sin biskupa Prestancija, brata priora Madija s početka XI. st., za kojega se računa da je djelovao oko 1005.-1020. godine.¹⁷ U kirografu opata Petra iz 1067. godine navodi se, za vrijeme priora i prokonzula Grgura (javlja se 1033.-1036. god.), u Zadru »Andreas tribunus, qui postea prior effectus est«. ¹⁸ Može li se ostvariti, odnosno povezati ovakva kronologija, ovaj skup podataka oko jedne te iste ličnosti? Mislimo da može: Andrija, sin Madijevca biskupa Prestancija, rodio se početkom XI. stoljeća. U vrijeme prokonzula Grgura, istaknutog Madijevca i svog rodaka, bio je tribun i s njim u ophodnji svetokrševanskog posjeda na o. Pašmanu i crkve sv. Mihovila, koju su samostanu i poklonili Grgurov otac prior Madije i Andrijin - biskup Prestancije (»... ueniens ad insulam filius dicti prioris Gregorius, similiter laderensis prior et imperialis patrikyus ac tocius Dalmacie stratigo, cum suis consobrinis filliis dicti episcopi«). ¹⁹ Godine 1044. bio je prior Zadra. Ne znamo je li još koji put bio prior, jer su praznine među dokumentima znatne. Godine 1072., kad je naveden kao prior, uz priora Dragu, a po našem mišljenju tada nosi taj naziv počasnio, kao bivši prior, mogao je imati 70-75 godina. U dokumentu koji razmatramo, iz 1095. god., navedeni su - sin mu i unuci: »+ *Petrinne, Andree filii, et filiorum eius*«. Zašto uzimljemo da je ovaj Andrija, koji je otac Petrinje, istovjetan s priorom Andrijom iz 1044. godine? Zato što smo se zapitali da li ostale osobe, uz ona navedena prva tri priora, od kojih je samo jedan, Drago, u toj funkciji bio 1095. god., imaju neke veze s bivšim zadarskim priorima, pa možda kao nasljednici njihova prava na udio soli i ribolova s otoka Vrgade sada to pravo svojim znakom (signum) prenose na samostan sv. Krševana. U toj pretpostavci objedinili smo ove podatke koji se mogu vezati uz priora Andriju i njegovu ličnost i smatramo da Petrinja i sinovi, kao *njegovi potomci*, iskazuju svoju volju u našem razmatranom dokumentu. Recimo ovdje da se u Zadru tokom XI. stoljeća javlja još samo jedan Andreas, *Andreas camerrarii*, 1075. god.²⁰ Taj je Andrija, dakle, blagajnikov sin, pa nije istovjetan s Andrijom, biskupovim sinom, što se

16 IBIDEM, 121.

17 F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*, 486.

18 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 108.

19 IBIDEM.

20 IBIDEM, 138.

navodi 1070. god., niti s priorom Andrijom koji je naveden među svjedocima 1072. god., a gotovo sigurno ni s Andrijom, čiji se sin i unuci navode u ispravi iz 1095. god. i suodlučuju o priorskom dohotku soli i ribolova od davnina (*antiquitus*), koji se sada prenosi na samostance Sv. Krševana.

Sin Andrije iz našeg dokumenta je *Petrinja*. Još samo jednom u XI. st. susrećemo u Zadru osobu toga imena. Taj se Petrinja godine 1092., u poznatoj ispravi o sporu za baštinu tadašnje redovnice i buduće opatice samostana sv. Marije Većenjege našao na suprotnoj strani, koja je štitila interese nezakonitog polubrata Većenjegina pokojnog muža Dobroslava: »... et ex alia parte *Madio electo eiusque fratre Petrina...*«. ²¹ Toga Madija, Petrinjin brata, smatramo opatom Sv. Krševana. Naime, kad oko g. 1091. zadarski prior Drago uime cijeloga grada daje samostanu sv. Marije imunitet, taj čin je izveden »ante Andream, nostrum episcopum, et eius clero et Madii abbati et Ursoni abbati«, ²² to jest pred dva opata. U Zadru je u to doba samo jedan muški samostan, onaj sv. Krševana, pa je prvonavedeni opat Madije po svoj prilici tada samo *electus*, a Ursus, Urso, bit će stari opat. Godine 1095. i 1097. opat Sv. Krševana je - *Madius*, ²³ koji se, našli smo, g. 1091. nalazio na čelu samostana uz još jednog opata, a 1092. god. se naziva »*electus*«. Taj, dakle, *Madije, opat samostana sv. Krševana, i njegov brat Petrinja* bili su, po našem rasuđivanju, *sinovi priora Andrije i unuci biskupa Prestancija*, dakle - *Madijevci*. To onda znači da su u zadnjem desetljeću XI. stoljeća na čelu oba zadarska samostana bili Madijevci, potomci priora i prokonzula Madija iz X. stoljeća: u samostanu sv. Krševana Madije, unuk biskupa Prestancija, a u samostanu sv. Marije Cika, pa kći joj Većenjega, unuka i praunuka priora Madija (II). A Madijevci su i osnovali, ili obnovili, te samostane: prior i prokonzul Madije onaj krševanski, a Cika onaj svetomarijski. Madijevac je g. 1091.-1095. bio i prior Zadra Drago, po treći put prior. To što se opat Madije ne nalazi među onima koji svojim vlastoručnim znakom odobravaju prijenos jednog davnog prava zadarskih priora na samostan sv. Krševana (tamo se nalazi njegov brat Petrinja) sasvim je razumljivo, jer upravo je on kao svetokrševanski opat i molio priora Dragu da dodijeli njegovu samostanu te priorske dohotke, ²⁴ a kao redovnik vjerojatno nije ni imao udjela u njima.

21 *IBIDEM*, 200.

22 *IBIDEM* 199.

23 *IBIDEM*, 205, 207.

24 *IBIDEM*, 205.

Što se u sporu oko Većenjegine baštine našao na suprotnoj strani od svoje rođakinje Cike i kćeri joj Većenjege, to nije prvi put da se Madijevci nađu na suprotnim stranama u sporu. Tako je bilo i samo tri četiri godine prije toga, kad se Cika pred nadbiskupskim sudom u Splitu sporila s nasljednicima svoje tete Nježe (oko samih 40 zlatnih solida neke jamčevine).²⁵

7.- Idući potpisnik u ispravi o dohotku soli i ribolova jest *Madius, Zalle filius*, s nećacima ili unucima (et nepotum eius). Istu osobu nalazimo u ispravi iz 1066./67. i onoj iz 1092. godine.²⁶ U ovoj se posljednjoj navodi među 14 svjedoka kad prior Drago dosuđuje Većenjegi dio njezine baštine. O njegovu prisustvu u ispravi iz 1066./67. god. naknadno ćemo govoriti. Ovdje se pitamo tko je *Zalla*, koji se navodi kao njegov otac.

Godine 1092., kad se među svjedocima nalazi i *Madius Zelle*, tamo je i *Madius, gener Zelle Prestantii*. Smatramo da je otac prvoga Madija i tist drugoga ista osoba, pa da je, prema tome, puna denominacija prvoga: *Madius Zelle Prestantii*, to jest otac mu je bio *Zella*, a djed *Prestantius*. *Zella* se navodi i sam 1066./67. god. O tome ćemo također naknadno. Ovdje samo kažimo ovo: ako je *Madius Zelle* oko 1066./67. god. zreo čovjek, s najmanje 25-30 godina (sudjeluje u javnim poslovima), njegov otac *Zella* mogao je tada imati 50-60 godina, pa mu je otac *Prestantius* mogao djelovati najkraće oko 1030.-1040. godine. I doista, g. 1034. i 1036. nalazimo tribuna Prestancija kao svjedoka.²⁷ U dvije od tih isprava dvoje zadarskih građana poklanja samostanu sv. Krševana dio svoje kuće, u trećoj se kazuje kako Gregorius, protospatar i strateg cijele Dalmacije, koji je, naravno, bio i prior Zadra, zajedno sa svima građanima, »universisque magnatibus nec non et minimis eorum«, ustupa vrt pred crkvom sv. Tome istom samostanu. To je vrijeme kad svetokrševanski samostan još uvijek uređuje, i širi, svoj samostanski kompleks, i pedeset godina nakon početka obnove (986. god.). Svjedoci su tu, 1034. i 1036. god., pored tribuna Prestancija još tribuni Dobro i Črnjeha, pa »Gregorius de episcopo« i Petar, sin Bělote (danas bi bilo Bjelote). Ovog ovdje Grgura, biskupova sina, smatramo bratom Andrije, također biskupova sina, odnosno bratom priora Andrije (iz 1044. god.), a oba sinovima biskupa Prestancija, brata priora Madija (u dokumentu iz 1067., koji smo ovdje već

25 IBIDEM, 191.

26 IBIDEM, 105, 201.

27 IBIDEM, 68, 69, 70.

navodili, spominju se sinovi biskupa Prestancija, dakle više od jednoga). Čiji je sin Prestancije, tribun, kojega smatramo ocem onoga *Zelle Prestantii*, koji se u dokumentu iz 1066./67. god. navodi samo kao *Zella*? Je li i ovaj tribun Prestancije, kao i Grgur (biskupov sin) iz istih dokumenata, također - Madijevac? Mislimo da jest i to ćemo svoje mišljenje nastojati protumačiti u daljem toku ove rasprave.

Sad se upitajmo još nešto u vezi s njim: je li on bio donator za izradu relikvijara, Ruka sv. Eufemije, koja se ruka nalazila u zadarskoj katedrali, a na kojoj je bio natpis: *Praestantius cum uxore sua Dobra*?²⁸ Drugog Prestancija do osamdesetih godina XI. stoljeća u Zadru nema. I još nešto: je li mu možda supruga bila ona gospođa Dobra (*Dabra*), koja je među prvima, zajedno sa svojom unukom *Dobrom*, oko 1066. godine ušla u samostan sv. Marije, koji je tek bila osnovala Cika, unuka priora Madija, za plemićke kćeri Zadra? Gospođa Dobra je tom prigodom samostanu dala kuću i dvorište sa zdencem na zapadnoj strani budućeg samostanskog kompleksa.²⁹ Ako su naše pretpostavke točne, onda su na samom početku života samostana sv. Marije u njemu bile četiri Madijevke: opatica Cika i kći joj Domnanna, pa gospođa Dobra i unuka joj Dobra.³⁰ Prva je, *domna Dabra*, mogla biti majka, a druga - kćerka *Zelle Prestantii*, koji se tih godina, 1066./67., u ispravi o kojoj smo u naslovu našega rada najavili raspravu, naziva samo *Zella*.³¹ Ako bi bilo tako, onda bi *Madius, filius Zelle*, koji se također javlja u navedenoj ispravi, bio unuk gospođe Dobre i možda brat unuke joj Dobre. Naravno, *Madius Zelle* bi bio i unuk tribuna Prestancija (iz 1034. i 1036. godine).

Razmotrimo još natpis što se nalazio na Relikvijaru sv. Aroncija, odnosno tko je bio donator toga vrijednog umjetničkog djela iz XI. stoljeća, gdje se zlatar u obradi likova oslanjao na bizantski uzor. Na natpisu piše: *Sergius filius Mai, nepos Zalle. C. Bianchi ga poistovjećuje s tribunom Sergijem iz XI. st.*³² Tribun Sergije se doduše javlja u dokumentu iz 1067.,³³

28 C. F. BIANCHI, *Zara cristiana*, Vol. I, Zara 1877, 143.

29 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 103.

30 IBIDEM. Tamo su tada bile još i Neupretova sestra i *Marihna*, kći Bone, unuka suca Madija Sege.

31 K. JIREČEK, Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjega veka, *Zbornik Konstantina Jirečeka*, II, Beograd 1962, (dalje: K. JIREČEK, Romani u dalmatinskim gradovima), 156, 356. Imena *Cellius, Celle, Zelle, Zella*, od lat. *Coelius*, u Kotoru, Zadru, Rabu.

32 N. KLAIĆ - I. PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*, 143, 144. i Tab. XIII.

33 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 108.

ali kao svjedok za vrijeme priora i prokonzula Grgura, u četvrtom deceniju toga stoljeća, i bez ikakvih oznaka rodbinske pripadnosti. Stoga donatora Sergija, koji je sin Madija i unuk Zalle, vezujemo s osobama o kojima upravo donosimo podatke i koje su živjele i djelovale u drugoj polovici XI. stoljeća. Prema tome, Sergiju je otac mogao biti *Madius, filius Zelle* (1066./67. i 1092. god.), koji je zapisan i kao *Madius, Zalle filius* (1095. god.), ili mu je otac bio *Madius, gener Zelle Prestantii* (1092.). U prvom slučaju bi *Zella/Zalla* bio Sergiju djed po ocu, a drugom po majci. Ako je *Sergius* bio *filius Madii Zelle*, onda 1095. nije bio među živima, jer se tamo *Madius, Zalle filius* navodi s nećacima ili unucima.³⁴ Ako je bio sin onog Madija, kojemu je tast bio *Zella Perstantii*, onda je Sergije posebno htio istaknuti da mu je djed, s majčine strane, bio *Zalla/Zella*, kojega mi sada i ovdje uvrštavamo u Madijevce, a to su suvremenici svakako znali, pa je Sergiju to bilo važno istaknuti, kao što je to želio istaknuti i *Madius, gener Zelle Prestantii*, Sergijev mogući otac. Da je Sergije bio sin Madija kojemu je otac bio *Zella/Zalla*, onda bi njegova denominacijska formula jednostavnije i uobičajeno tekla ovako: *Sergius filius Mai Zalle*. A kako je Sergije htio navesti čiji je sin, ali da nije *filius Mai Zalle*, nego Madija koji se imenovao *Madius, gener Zelle Prestantii*, a opet istaknuti tko mu je bio djed (po majci, koji mu je bio društveno važan), onda je svoju denominacijsku formulu složio onakvu kakvu poznajemo i čitamo na Relikvijaru sv. Aroncija: *Sergius filius Mai, nepos Zalle*.

Prave denominacijske odrednice njegova oca, ako je on bio onaj *gener Zelle Prestantii*, svakako su mogle biti drugačije. Kako se u Zadru osobna imena nasljeđuju od predaka,³⁵ a ako je otac Sergijeve majke bio *Zalla*, onda mu se očev otac mogao zvati *Sergius*, pa bi mu očeva ispravna denominacija bila: *Madius filius Sergii*. I doista, jedan se *Sergius* navodi oko 1066. god., kad prodaje polovicu kuće opatici Ciki na budućem samostanskom kompleksu,³⁶ a drugi kao svjedok u ispravi iz 1072. god.³⁷ Ako nijedan od njih (ukoliko

34 Poteškoću u točnu rasuđivanju svih slučajeva iz toga vremena, ako su bez kakve druge mogućnosti za tumačenje, čini riječ »nepos« koja u to vrijeme znači i *unuk* i *nećak*.

35 V. JAKIĆ-CESTARIĆ, Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru prema analizi osobnih imena, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. 19, Zadar 1972, 153-161; IBIDEM, Obiteljska pripadnost zadarskoga kroničara paulusa de Paulo, *Dalmacija u vrijeme anžuvinske vlasti*. Prilog Radovima Filozofskog fakulteta u Zadru, sv. 23 1983-84, Zadar 1984 (dalje: V. JAKIĆ-CESTARIĆ, Obiteljska pripadnost Paulusa de Paulo), 47-65, posebno Tab. I, str. 63, Tab. II, str. 64.

36 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 130.

37 IBIDEM, 103.

nisu ista osoba) nije bio otac Sergijeva oca Madija, koji se imenuje *gener Zelle Prestantii*, taj je Madije svakako imao oca, po kojemu se mogao imenovati, kako je i bilo uobičajeno. A upravo je ta njegova posebna denominacija, to isticanje da je zet *Zelle*, sina *Prestancijeva*, nama otvorila znatne mogućnosti rasuđivanja, pa i kombiniranja. Preko nje, to jest oznake da je otac *Zelle* bio *Prestancije*, omogućeno nam je da povežemo, ili pokušamo povezati, više osoba u rodbinsku cjelinu, da pokušamo prodrijeti i u čine u kojima su sudjelovali, pa i objasniti te čine. Bez te Madijeve odrednice - da je bio zet *Zelle Prestantii* - ne bi nam se ukazala slika izavnog kaleidoskopa koju ovdje pokušavamo složiti.³⁸ Denominacijska formula, kao prepoznatljiv društveni znak, i kad je promijenjena, izvan uobičajene prakse, opet nešto kazuje: u slučaju Madija o kojemu sada govorimo - da je htio istaknuti kako je zet u kući uglednih Madijevaca; u slučaju *Paulusa de Paulo*, zadarskog plemića i poznatog kroničara s kraja XIV. stoljeća - da imenovanjem po djedu (*de Paulo*) izbjegne imenovanje po ocu, zbog jednoga njegova po grad Zadar nepodobna čina, pa mu se zbog toga obiteljska pripadnost tek nedavno saznala.³⁹

8. - Sljedeći stavlja križ *Doda*, s nećacima (ili unucima) i sinovima. On se još javlja 1066./67., o čemu ćemo naknadno, pa 1070./1072. (?) kao svjedok pri popisu zemalja koje je opatica Cika kupila za samostan sv. Marije u Petrčanima. Kad 1072. god.⁴⁰ četiri brata darivaju samostan sv. Krševana posjedom u Obrovcu, u ispravi za koju se navodi da je pisana u Ninu, među »testes Latini ex ciuitate Iadera«, među sedam svjedoka označenih samo osobnim imenom ili funkcijom (*Drago prior*, *Andreas prior*, *Maius iudex*, *Petrus commerciarus*, *Candidus* i *Nikiforus*) nalazi se i *Prestantio Doda*.⁴¹ Mislimo da to treba uzeti kao *Prestancije sin Dode, filius Doda*, jer se iz isprave od 1095. god. saznaje da je *Doda* imao sinove.

Zella, o kojemu smo prethodno kazivali (pod br. 7 ovoga poglavlja), i *Doda*, u sadašnjoj našoj obradi, u svojoj denominaciji imaju po jednog *Prestancija*: prvi kao oca, drugi kao sina. Kako su ti *Prestanciji*, uz biskupa toga imena, jedini *Prestanciji* u Zadru u XI. st., uzimamo da su *Zella* i *Doda*

38 Rezultati naših pokušaja u tome pravcu više će se, nadamo se, iskazati u drugom dijelu ovoga rada.

39 V. JAKIĆ-CESTARIĆ, *Obiteljska pripadnost Paulusa de Paulo*, 51, 52.

40 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 105, 129.

41 IBIDEM, 128.

u srodstvu. Naime, ako se Dodin sin nazivao Prestancije, onda se i Dodin otac po svoj prilici tako zvao, pa kako je i Zella imao oca Prestancija, *Zella* i *Doda*⁴² mogu biti braća. Obitelji su im označene jedna pored druge pri činu osvjedočenja isprave iz 1095. god., samo je *Zella* iskazan u denominaciji svoga sina (+ *Madii, Zalle filli*), pa je vjerojatno već bio pokojni, a *Doda* je prisutan sam. Oni se oba navode, jedan pored drugoga, i u ispravi iz 1066./67. godine. Ovdje se, u ispravi iz 1095. god., navode po svoj prilici kao potomci nekog zadarskog priora: Prestancija ili njegova oca.

9.- Na kraju naznačenih osoba naveden je »+ (signum manus) *Filiorum domni Pauli*«. Još se samo jedan *Paulus* navodi u zadarskim dokumentima iz XI. stoljeća, kao svjedok u tzv. Dauzetinoj oporuci iz 1044. godine: *Trun Paulus testis*.⁴³ U tom je dokumentu u funkciji prior Andrija, o kojemu smo ovdje već raspravljali. Ako se, prema našem sudu, u našem razmatranom dokumentu (iz 1095. god.) javlja sin priora Andrije Petrinja, onda se u isto to vrijeme mogu još javljati i sinovi gospodina Pavla. Mislimo, naime, da je *trun Paulus* (iz 1044. god.) i *dominus Paulus* (preko sinova naveden 1095. god.) ista osoba. Na to nas upućuju naslovi *trun* i *dominus*. Naslov *trun* skraćunica je od »patronus« i dolazi 1018. god. sraštena uz ime rapskog priora, *Trumbellata*, koji se u istom dokumentu potpisuje kao *Bellata prior*⁴⁴ (ime mu je hrvatsko: *Bělota*, danas *Bjelota*). U našem srednjovjekovnom latinitetu *patronus* u prvom redu znači *dominus*,⁴⁵ a *dominus* znači i »načelnik gradske općine«. ⁴⁶ Ako se rapski prior *Bělota* (*Bellata*) javlja u gradu kao *Trumbellata*, onda to znači da su građani Raba njega kao načelnika grada nazivali *Trumbellata* i da je za njih u to ime bila uključena njegova funkcija priora, načelnika grada. Sinovi gospodina Paulusa su se u dokumentu iz 1095. god., po našem mišljenju, našli kao nasljednici nekog zadarskog priora, pa mislimo da je *dominus Paulus* u neko vrijeme bio prior Zadra. To kazuje i

42 K. JIREČEK, *Romani u dalmatinskim gradovima*, 162, donosi: Langobarde Dodo, i mletačku obitelj Dodo (XII. st.). Međutim, 1066./67. god. u Ninu, u ispravi kojom kralj Krešimir potvrđuje samostanu sv. Krševana zemlju u Diklu, među svjedocima nalazi se i *Dodavit, vinotoc*, J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 106. Ime nosi Hrvat iz okolice Zadra. To je složeno hrvatsko i slavensko ime, s drugim dijelom -*vit*, usp. *Dobrovitus* 1080. u Poljicima kod Splita, 174. Prvi dio nije jasan, usp. *Dodonir*, Rječnik JAZU, II, 558.

43 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 78.

44 IBIDEM, 54: »cum Trumbellata, priore nostro«, i »Ego Bellata prior...«

45 *Lexicon latinitatis*, sub *patronus*.

46 *Lexicon latinitatis*, sub *dominus*.

njegova titula *dominus*, koja se od domaćih ljudi u Zadru davala biskupima, priorima i opatima⁴⁷ (a u sebi, rekli smo, uključuje i značenje *načelnik* gradske općine) i titula »*trun*« onoga *Paulusa* iz 1044. god., s kojim ga poistovjećujemo. To onda znači da je *Paulus* 1044. god. bio već bivši prior, jer je te godine prior Zadra bio *Andrea*.

Ovim smo načinom, razmatranjem o *trun Paulusu* i našavši mu nasljednike u Zadru krajem XI. stoljeća, kao što se u to vrijeme sada mogu utvrditi i nasljednici priora *Andrije* iz iste isprave, nadamo se, osnažili vrijednost te isprave, *Dauzetine* oporuke, koja je nakon diplomatske analize poljuljana.⁴⁸ Isto smo tako *trun Paulusa* uvrstili u zadarske priore, a njegove sinove u nasljednike jednog zadarskog priora, koji su kao takvi, zajedno s nasljednicima nekih davnih (*Andrije* i *Madija* ili *Prestanijca*) ili nedavnih (*Kandida* i *Vitače*) zadarskih priora, kao i sa samim tadašnjim priorom *Dragom* i njegovim sinovima, prije ostalih plemića, koji su označeni skupno (»et omnium procerum communi signo«), znakom ruke, križem - potvrdili odluku da se priorski dohoci soli i ribolova s otoka *Vrgade* prenesu na redovnike samostana sv. Krševana u Zadru.⁴⁹

Preko upita o tome tko su oni koji su metnuli svoja signa na razmatranu ispravu iz 1095. godine posrećilo nam se saznati o postupku vlasti u Zadru kad se jednom dato pravo - kao ono koje je davno bilo dato zadarskim priorima u vidu dohotka soli i ribolova - naknadno daje drugome: uz suglasnost cjelokupnog pučanstva posebno se traži suglasnost onih kojima je to pravo pripadalo, njima ili njihovim nasljednicima.

Kako se ovdje radilo o pravu zadarskih priora, analizom u okviru pruženih mogućnosti, mnoge smo osobe, koje su nam dosada malo o sebi kazivale, povezali u veće obiteljske cjeline, i to cjeline priorskih zadarskih obitelji.

Sastavljač navedenog dokumenta, odnosno onaj tko je zapis priora *Drage* prenio na pergamentu u neko vrijeme nakon opisanog događaja, uočio

47 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 83, 98, 199: »ciuitati ladere regente cathedra pontificatus domino *Andrea*, uenerabili episcopus, nec non et ibidem prior dominus *Gregorius* et proconsul« (str. 68); »... domino *Andrea* priori...« (77), »domna *Cicca* abbatissa« (199).

48 N. KLAIĆ, Tribuni i consules zadarskih isprava X i XI stoljeća, *Zbornik radova Vizantološkog instituta SANU*, XI, Beograd 1968, (dalje: N. KLAIĆ, Tribuni i consules), 85, 86.

49 N. Klaić je negdje izrazila mišljenje da se u tom navođenju sinova, braće i unuka ogleda moć i osiljenost zadarskih priora.

je da se svi koji su metnuli svoja signa, odnosno za koje je bilo zapisano da su metnuli signa, navode sa sinovima, braćom (prior Vitača), unucima ili nećacima, pa je i općinske službenike, suca *Desinju* i pobirača trgovinske daće *Slavonju*, naveo s braćom, što u prvobitnu zapisu sigurno nije bilo tako, jer dok su nam se svi ostali tokom razmatranja iskazali kao priori ili nasljednici kojega zadarskog priora, ova dvojica su ostala izvan obiteljskog sklopa koji bi bio važan za ovaj dokument. Oni su svoja signa dali zbog dužnosti koju su vršili, a ne kao nečiji nasljednici. Zbog toga smatramo da navođenja prisutnosti njihove braće, uz signa, u prvotnu zapisu nije bilo.

Sve zaključke do kojih smo došli, sve obitelji koje smo ovdje povezali i u znatno širem obimu iskazali negoli se to dosada uradilo, omogućilo nam je pažljivo praćenje onih zapravo oskudnih podataka o njima. Iz ove, reklo bi se, retrospektivne analize najuglednijih Zadrana na kraju XI. stoljeća izbija na površinu nekoliko odvjetaka zadarske obitelji Madijevaca za koje dosada nismo znali, koje povezujemo s onima na početku stoljeća, a posredno i sa samim njihovim predvodnikom, priorom Zadra i prokonzulom Dalmacije Madijem, koji nam se u dokumentu javio 986. godine, a više njegovih potomaka u ovom iz 1095. godine.⁵⁰

Isprava priora Drage, i dosada bogata podacima, sada nam još očitije iskazuje stanje i sliku zadarskog društva na kraju XI. stoljeća.

II.

Jedna od rijetkih isprava kojoj naša poznata historičarka Nada Klaić u svojoj diplomatskoj analizi isprava iz doba narodne dinastije bezrezervno odbija ne samo diplomatsku nego i bilo kakvu sadržajnu vrijednost - jest ona kojom kralj Krešimir IV. dariva zadarskom samostanu sv. Marije »*terram in Tochenia*« (u istoj ispravi zapisano i *Tochinia*, kao i u potvrđnici kralja Zvonimira iz 1078. godine, pa se i mi služimo tim oblikom).

Ispravu donosimo u cijelosti:

»1066/67. (?)⁵¹

50 Autorica ovoga rada pripremila je raspravu o rodoslovlju zadarskih Madijevaca.

51 V. NOVAK, *Zadarski kartular samostana sv. Marije*, Zagreb 1959, str. 244, br. 3; J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, str. 104, 105; F. RAČKI, *Documenta historiae Croatiae periodum antiquum illustrantia*, br. 52. Već Račkomu se ta isprava činila sumnjivom, a o tome F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*,

*Kralj Krešimir (IV) poklanja samostanu sv. Marije u Zadru zemlju u Tokinji*⁵²

Anno dominice incarnationis millesimo sexagesimo.⁵³ Ego Cresimir, rex Croatiae et Dalmatie, ob remedium anime mee et precessorum (u *b* redakciji »predecessorum«) meorum monasterio sancte Marie monialium rogatus ferens (izdavači pišu: »Očito mjesto 'sororis'«) mee, quod noviter factum est Jadere, Cicche, dono terram in Tochenia, que regalis esse dinoscitur uel regalium seruorum, uergentem per conuallem ab oriente in occidentem, que mari determinatur, in aquilonem uero usque ad supereminentem montem, ad (re) meridianam autem plagam trahentem, quam tuis (izdavači: pogrešno mjesto »auus«, kako to i donosi *b* tekst) C. (to jest Cresimir) dedit cognato suo Madio et filio eius Dabrone. Coram his testibus: Dabro priore filio Bolize, Niciforo et fratre eius Madio, Madio filio Zelle, Dobrodrugu scitonosa, Desciniza risar, Budizo capellanus, Desa Iaderenses (!) clericus. Si quis contumax nostre donationi in posterum contraire uoluerit, bannum persoluat regalem. Nostra donatio semper firma permaneat. Hoc actum est in Tochinia et firmatum est Iadere coram Stephano, eiusdem ciuitatis episcopo, et Drago priore, Sega iudice, Zella et Doda, et aliis quampluribus.«

Kazujući cjelokupnom svojom diplomatičkom analizom isprava iz doba narodne dinastije da nijedna vladarska isprava *nije javna ili vladarska* nego *privatna ili notarska*,⁵⁴ u vezi s ispravom koju razmatramo N. Klaić ukazuje na nekoliko nepravilnosti: tekst u darovnici »sadržajno uopće ne odgovara osnovnom glagolu - dono, već potvrđuje zemlju »quam auus meus Cresimir

str. 487, bilj. 49, piše da će to biti »jamačno zbog toga, što se u njoj navodi Kresimir III, kao djed Petra Kresimira IV, a to je danas utvrđeno kao ispravno. Ispravi, dakle, nema prigovora.« Njezin sadržaj Šišić podrobno iznosi na str. 519. svoje knjige.

Pod ovim naslovom objavljena je ta isprava u J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 104, 105.

52 F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*, 487. i V. NOVAK, *Zadarski kartular*, na mnogo mjesta, posebno na str. 232, donose to ime kao *Točinja*. J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 104, u naslovu dokumenta piše: »zemlja u Tokinji«.

53 IBIDEM. Smatra se da je izostavljena brojka VI (F. Rački, F. Šišić, V. Novak).

54 N. KLAJČ, *Diplomatička analiza*, I, II (posebno str. 230). Za Krešimirovu ispravu u kartularu samostana sv. Marije vidi i N. KLAJČ, *Nekoliko riječi o kartularu samostana sv. Marije u Zadru, Historijski zbornik*, XIX-XX, Zagreb 1966-1967, 509-511 (dalje: N. KLAJČ, *Nekoliko riječi*).

dedit cognato suo Madio et filio eius Dabrone«;⁵⁵ različito datiranje u dvije verzije isprave (1060. i 1072.);⁵⁶ onda to što »u dispoziciji kralj, tobože, tvrdi da je zemlja koju daruje *njegova ili njegovih serva*,« što navodi u sumnju autentičnost te isprave, jer da »nije svejedno, pripada li zemlja kralju ili njegovim zavisnim seljacima!«,⁵⁷ a u vezi s riječju *firmatum* ove isprave N. Klaić donosi objašnjenje V. Novaka i daje svoj komentar: »Firmatum je jedan od izraza koji znači svršetak, dakle učvršćenje pravnog posla, a koje falsifikator stavlja u ovoj ispravi u Zadar u prisustvo određenih svjedoka (*coram Stephano ... episcopo et Drago priore* itd.; 244). Ali, Novak ga tumači ovako: »Potvrdu je svakako zadarski biskup objavio jednim svojim dokumentom, jer je to bio sasvim novi pravni čin, neophodan, da kraljevska donacija bude poštovana od svakoga u Zadru. Zato je morao biskup da izda *cartam confirmationis*, jer jedva bi se smjelo pretpostaviti, da je ta potvrda dodata kraljevskom dokumentu, kao pripis, recimo na poleđini dokumenta« (147).

»Mislim da nakon svega što je rečeno - piše N. Klaić - ne može biti sumnje o tome da je ova isprava falsifikat.«⁵⁸ I dalje: »Banum regale u lažnoj darovnici za Tukljaču⁵⁹ još je jedan dokaz više za njezinu lažnost.«⁶⁰ N. Klaić smatra da »niti s formalne niti sadržajne strane Krešimirova darovnica nije autentična«,⁶¹ pa našavši svojom analizom da ni Krešimirova isprava kojom uzima pod svoju zaštitu samostan sv. Marije »quod soror mea Cicca fabricavit«⁶² nije prihvatljiva, ona zaključuje: »Nije, prema tome, vjerojatno da je tobožnjoj kraljevskoj sestri Cicci uopće podijeljen za njen novosagrađeni samostan kraljevski imunitet niti posjedi (...). Zbog toga i historijska kritika mora odbaciti ove isprave kao nevješti sastav ambicioznog i nepoznatog pomagača, očito svećenika zadarskih benediktinka.«⁶³

55 N. KLAIĆ, *Diplomatička analiza*, II, 230.

56 V. NOVAK, *Zadarski kartular*, 149, to pripisuje nepažljivu prepisivaču prve i falsifikatoru druge isprave (jer tamo je mijenjan sadržaj). O tome N. KLAIĆ, *Nekoliko riječi*, 510.

57 IBIDEM.

58 IBIDEM, 510, 511.

59 Tu zemlju N. Klaić naziva Tukljača, vjerojatno prema F. Šišiću, koji je na više mjesta natuknuo da je *Tochinia* (možda) Tukljača. V. NOVAK, *Zadarski kartular*, 232, smješta je u Bibinje. O tome ću dati poseban prilog.

60 N. KLAIĆ, *Diplomatička analiza*, II, 243.

61 N. KLAIĆ, *Diplomatička analiza*, II, 230.

62 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 102. O tome N. KLAIĆ na više mjesta. Gledaj sada *Diplomatička analiza*, II, 230, 231; IBIDEM, *Nekoliko riječi*, 509, 510.

63 IBIDEM, 231.

Mogu se ove isprave razmatrati kao nevješti sastav samostanskih svećenika, u smislu vladarske isprave, ali ne treba li i u njima, posebno u darovnici za zemlju »in Tochinia«, jer u njoj ima nekoliko elemenata za razmatranje, ipak tražiti zrno povijesne istine i tragati za njim? Zašto i za njih ne pružiti mogućnost kakvu je N. Klaić pružila u razmatranju nekih isprava samostana sv. Ivana u Biogradu, kada je napisala da historičar iscrpljuje izvore i gradi svoje zaključke na historijskoj jezgri dokumenta, pa bili oni i diplomatički falsifikati?⁶⁴ Nije li ih N. Klaić prebrzo ocijenila kao u svemu lažne?

Kako se u njima nalaze podaci na temelju kojih se u hrvatskoj historiografiji od vremena zadarskog historičara Valerija de Ponte iz sredine XVII. stoljeća do danas raspravlja o srodstvu hrvatskih kraljeva i zadarskih Madijevaca,⁶⁵ to su one, zapravo ona o zemlji »in Tochinia«, došle i u vidokrug pisca ovoga rada.⁶⁶

Nas zanimaju osobe koje su tamo navedene, u kojem svojstvu i mogu li se obiteljski s kime u Zadru povezati. Izuzet ćemo u ovome času razmatranje o opatici Ciki, na koje se zamolbu navedena zemlja i dariva samostanu sv. Marije. O njoj je u znanosti dosta pisano.⁶⁷

Dvije su skupine osoba u tome dokumentu. Prva je navedena kao svjedoci pri činu darivanja, po svoj prilici na samom terenu. Neposredno pred tim, kako u dokumentu čitamo, kralj Krešimir (IV.) navodi da je to zemlja koju je njegov djed Krešimir (III.) dao »cognato suo Madio et filio eius Dabrone«. Tog se podatka mnogi istraživač hrvatske povijesti doticao i mi o njemu nećemo ovdje. Recimo samo da je ovim razmatranim dokumentom tu istu zemlju Krešimir sada (1066./67. ?) dao samostanu sv. Marije. Svjedoci su, kako se navodi, pri tome bili: *prior Dobro, sin Boljice, Nicifor i brat mu Madio*, pa *Madio, sin Zelle*, zatim štitonoša *Dobrodrug*, rizničar *Desinjica*, kapelan *Budbc* (kasnijim jezičnim razvojem *Budac*) i *zadarski klerik Desa*. Svojom denominacijom samo prva tri svjedoka pružaju podatke da im pokušamo naći srodnike ili ih već znademo.

64 IBIDEM, 232.

65 I. GOLDSTEIN, *Hrvatski rani srednji vijek*, Zagreb 1995, 332.

66 Najavili smo već ovdje svoj rad o rodoslovlju zadarskih Madijevaca.

67 Posebno, uz navođenje prethodne literature, u knjizi V. NOVAK, *Zadarski kartular*.

Onaj za kojega to znamo jest *Madius, filius Zelle*. O njemu smo istraživali i našli, koliko se moglo, pri antroponimijskoj obradi dokumenta iz 1095. god. Sin je *Zelle Prestantii*. Unuk je, dakle, Prestancija, vjerojatno onoga tribuna iz 1034. i 1036. god., za kojega možda možemo reći da je bio sin priora Madija.⁶⁸

Nicifor i brat mu Madio poznati su iz dokumenata. Nekoliko puta se navodi sam Nicifor, u jednom od tih kad se našao u zadarskoj delegaciji koja je u Splitu izjavila mletačkom duždu da neće dozvoliti dolazak Normana u Dalmaciju (1075. god.).⁶⁹ Mogao je baš taj biti brat Madija, koji se u još jednom dokumentu imenuje po bratu Niciforu. Taj se Madije godine 1089./90. navodi kao zet Nježe, tetke opatice Cike, koja je bila sestra Cikine matere Većenjege i kći priora Madija: *Madius, eiusdem gener, Nicifori frater*.⁷⁰ U tome dokumentu, koji kazuje o sporu između Nježe i njezine nećakinje opatice Cike, Madije je na strani Nježe. Međutim, tu se navodi i njegov sin *Gregorius*, koji je, opet, zastupao Cikinu stranu. Prema ovim genealogijskim podacima izlazi da je Madije 1066./67. muževan čovjek, vjerojatno već i duže vrijeme oženjen Nježinom kćeri, unukom priora Madija.

Tko je prior *Dobro, sin Boljice*? Jedino se ovdje navodi taj prior. Ali, kao aktivni prior Zadra u to vrijeme, i u istom dokumentu, navodi se *prior Drago*. Kad su se još jednom našla dva zadarska priora u istom dokumentu, u Ninu, kao svjedoci »ex ciuitate Iadera«, od kojih je prvi bio tadašnji prior Zadra Drago, za drugoga smo, za priora Andriju, postupnom analizom saznali da je bio prior u Zadru, o čemu imamo potvrdu u dokumentu iz 1044. god.⁷¹ Po svoj prilici i *prior Dobro, sin Boljice* u ovom dokumentu nosi titulu koja se uz njegovo ime u gradu zadržala kao počasna. Prate li se zadarski dokumenti, preko one male mogućnosti uvida što je pružaju, može se pretpostaviti da je on istovjetan s tribunom Dobrom iz dokumenta 1034.-1036. god.,⁷² jer u vezi sa sagledavanjem cjelokupne problematike oko Dobre i Grgura, sinova priora Madija,⁷³ o kojoj se u znanosti dosta govori, mislimo da se ne može uzeti da je tribun Dobro iz tih godina istovjetan s Dobrom,

68 Vidi razmatranje o njemu u prvom dijelu ovoga rada.

69 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 138.

70 IBIDEM, 191.

71 Razlaganje o tome v. u prvom dijelu ovoga rada.

72 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 68-71.

73 F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*, 485, 489, 490.

sinom priora Madija, kojemu zajedno s ocem kralj Krešimir (III.) poklanja zemlju »in Tochinia«.

Prior Dobro, sin Boljice iz ovog dokumenta 1066./67. god., bez obzira je li ili nije istovjetan s tribunom Dobrom iz 1034.-36. god., mogao je biti priorom Zadra nakon te godine, kad se zadnji put (u navedenu dokumentu iz 1036. god.) kao prior Zadra i strateg Dalmacije navodi *Gregorius*, pa do početka priorata *trun Paulusa*, koje je teklo prije 1044. god., u kojoj je prior bio *Andrea*. Ili je Dobro bio priorom nekih godina nakon 1044. do pred 1056. god., kad se kao prior navodi *Gorbina*.⁷⁴ Nije bio g. 1064., kad se navodi vrijeme »*Nikole prioris et stratigo ciuitatis Iadere*«. ⁷⁵ Nije bio ni 1060. i 1066. god., kad se kao prior Zadra javlja *Drago*.⁷⁶ Ponovimo i izdvojimo: *Dobro, sin Boljice*, bio je *prior Zadra* ili nakon 1036. do oko 1040. god., ili negdje u vrijeme nakon 1044., a prije 1056. godine.

Njegovi se potomci ne navode u dokumentu koji smo obradili u prethodnom poglavlju ovoga rada, a gdje su zastupljeni potomci nekih zadarskih priora i od pred nekoliko generacija. Znači li to da prior Dobro nije imao muških potomaka, ili da te 1095. god. nije imao živih muških potomaka? Povežemo li priora Dobru s jednom uglednom zadarskom ličnošću istoga imena, to će nam se pitanje objasniti. Naime, po našem mišljenju, na osnovi nekih indicija, *prior Dobro, sin Boljice* istovjetan je s *gospodinom Dobrom*, djedom Dobroslava, muža Većenjege, koja je nakon njegove smrti (oko 1071. god.) otišla u samostan koji je osnovala njezina majka Cika, pa nakon njezine smrti, poslije 1092. god., bila i njegova opatica, sve do svoje smrti 1111. god., o čemu nam kazuje dokument iz 1092. god.⁷⁷ i sjajni epitaf nad njezinim grobom u crkvi sv. Marije.⁷⁸ U toj ispravi iz 1092. god., kojom zadarski prior Drago dosuđuje Veći (Većenjegi), kćeri Cike, dio njezine baštine, otac Dobroslavov i Većenjegin svekar imenuje se: *Petrus, socer suus filius domni Dabri*.⁷⁹ Ta titula *domnus*, jer u Zadru je, po svemu se čini, to bila titula, navela nas je da u gospodinu Dobri, djedu Dobroslava, Većenjeginu muža, uočimo *priora Dobru, sina Boljice*, kao što smo po toj tituli i još jednoj, onoj

74 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 83.

75 IBIDEM, 100.

76 IBIDEM, 88, 91, 101, 105.

77 IBIDEM, 200-202.

78 N. KLAJČ - I PETRICIOLI, *Zadar*, 150, 151. i Tab. XVI.

79 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 200.

»trun«, spojili dva Paulusa zadarskih izvora u jednoga, pa još po spominjanju njegovih sinova među nasljednicima zadarskih priora i njega sigurno uvrstili među njih. Ovdje je povod za identifikaciju bila titula *prior* u jednoga i *domnus* u drugoga Dobre, koji nam se sad ukazuju kao jedan.

I još nešto: kad smo već bili na taj način priora Dobru, sina Boljice, i gospodina Dobru, djeda Dobroslavova, spojili u jednu osobu, onda nam se otvorila i nova i čvršća mogućnost za tu identifikaciju. Tražeći, naime, po dokumentima od šezdesetih do osamdesetih godina XI. stoljeća bismo li mogli, s nešto više udubljanja, pronaći štogod o Dobroslavovu ocu Petru, jer za njega saznajemo tek 1092. god., u parnici koju je vodila tada još redovnica Većenjega, a protiv njegove posljednje odluke kojom je sve svoje ostavio svom još nedoraslom nezakonitom sinu, kojeg je imao »cum sclauuncula«, nakon smrti svoga sina Dobroslava (umro oko 1071. god.). I doista, našli smo jednog Petra, priorova sina! U proširenoj verziji isprave kojoj kralj Krešimir (IV.) daje samostanu sv. Ivana u Biogradu neke privilegije, među mnogim osobama koje potvrđuju taj čin našla su se i tri priora: *Dragoslaopriore, Drago priore* i *Dabreinna* (Rački ispravlja u *Dabrinna*) *priore et Petro, filio eius*.⁸⁰ U prvoj verziji isprave navedeni su *prior Dragoslav* i *prior Drago*, pa se prvi smatra biogradskim, a drugi zadarskim priorom.⁸¹ Za priora Dobrinju, koji se navodi samo u drugoj verziji isprave, dosada se nije znalo kojemu gradu pripada, odnosno u kojemu je bio prior. Sada to znamo: *prior Dobrinja* (zbog romanske diftongacije naveden kao *Dabreinna*, gdje još nalazimo i romansku zamjenu našeg vokala *o* s *a*)⁸² koji se (u tome dokumentu koji se datira oko 1060. godine) navodi sa sinom Petrom,⁸³ istovjetan je s *priorom Dobrom, sinom Boljice* iz isprave od 1066./67. godine i *gospodinom Dobrom, koji je imao sina Petra* (naveden kao takav u ispravi iz 1092. god.). Oblik imena *Dobrinja* samo je još jedan hipokoristički oblik, uz oblik *Dobro*,

80 IBIDEM, 91.

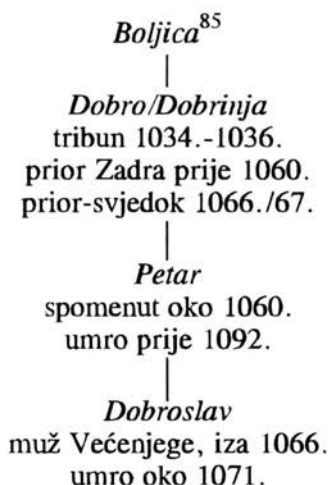
81 IBIDEM, 237, 238, sub *Drago* i *Dragoslav*.

82 O romanskoj diftongaciji: K. JIREČEK, Romani u dalmatinskim gradovima, 92, 93. O pisanju *a* za hrvatski fonem *o*: V. JAKIĆ-CESTARIĆ, Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru, 112, i tamo navedena literatura.

83 To što se prior Dobrinja i sin mu Petar nalaze zapisani u falsificiranoj ispravi (v. F. RAČKI, Stari prijepisi hrvatskih isprava, *Rad JAZU*, 36, 159-162; F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*, 500), u kojoj se nalaze nagomilani mnogi svjedoci tome kraljevu činu (njih trideset i jedan), ne umanjuje istinitost podatka o prioru Dobrinji, jer ga je falsifikator odnekuda uzeo. Pogotovo kad sada to možemo potvrditi podacima iz drugih izvora.

od imena *Dobroslav*, kako se punim dvočlanim hrvatskim imenom zvaoo navedeni prior, što doznajemo preko imena *Dobroslav* njegova unuka, koji je svoje osobno ime od njega naslijedio. Tek kada smo poistovjetili priora Dobru, sina Boljice, i gospodina Dobru koji je imao sina Petra otvorila nam se mogućnost da prepoznamo tko je bio *prior Dabreinna* koji se javlja sa sinom Petrom oko 1060. god. i učvrstimo svoj stav kako je prior *Dobro*, *sin Boljice* iz dokumenta od 1066./67. god. i *gospodin Dobro*, otac Većenjegina svekra Petra, ista osoba.

Da se Madijevka Većenjegina, Cikina kći i unuka priora Madija, udala u koji ugledni zadarski rod, to smo uzimali i dosada, ističući mu hrvatsko podrijetlo, preko imena *Dobro* i imena njegova unuka *Dobroslava*,⁸⁴ a sada to ugledno podrijetlo Većenjegina muža Dobroslava i hrvatsko podrijetlo toga uglednog zadarskog roda možemo i sigurnije potvrditi priorskom titulom Dobroslavova djeda i hrvatskim imenom i njegova pradjeda, pa još i dvojakim hrvatskim oblikom djedova mu imena, što sve iskazuje hrvatski govor u obitelji, koja genealogijski izgleda ovako:

84 V. JAKIĆ-CESTARIĆ, *Etnički odnosi*, 122.

85 *Boljica* je hrvatski hipokoristički oblik od kojeg složenog hrvatskog imena. U XI. st. na području primorske Hrvatske zabilježeno je osobno ime *Boljedrag*, *Boljedrug*, *Boljenūr*, *Boljeslav*, v. J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 230, 231.

Sada znamo da prior *Dobro/Dobrinja, sin Boljice*, nije imao muških potomaka nakon smrti unuka Dobroslava (izuzme li se nezakoniti unuk, sin Petrov, koji se navodi kao dječak 1092. god.), pa zato nema spomena o njegovim potomcima u dokumentu iz 1095. god., u kojemu se razabiru i ogledaju živi muški članovi ostalih zadarskih priorskih obitelji iz XI. stoljeća.

Još pokušajmo odgonetnuti ima li određena razloga da se on i ona tri druga Zadranina (s klerikom Desom bila su četvorica) nalaze kao svjedoci u ispravi kojom se kazuje kako je kralj Krešimir (IV.) dao samostanu sv. Marije, koji je upravo osnovala Madijevka Cika, »*terram in Tochinia*«. Imaju li navedeni svjedoci - za koje se navodi da su bili »in Tochinia« pri činu darivanja - kakve veze s priorom Madijem i njegovim sinom Dobrom, kojima je prethodno bila darovana ta zemlja? Razmotrimo.

- *Prior Dobro, sin Boljice*, djed je Dobroslava, koji je po svoj prilici te 1066./67. godine bio već oženjen Većenjgom, praunukom priora Madija, unukom njegove kćeri Većenjege. Osim toga, prior Dobro može biti približnih godina s Dobrom, sinom priora Madija, pa je sada, pri ovom darivanju navedene zemlje samostanu sv. Marije, mogao biti pozvan i kao očevidac, ili čak svjedok, onoga prvog darivanja. Prior Dobro je u ono vrijeme mogao imati 20-25 godina, a u ovo vrijeme bio je šezdesetgodišnjak. Preko njega su se živo povezala dva zbivanja oko zemlje »in Tochinia«: darivanje te zemlje koje je učinio kralj Krešimir III., vjerojatno poslije 1025. godine, i ponovno darivanje, odnosno prenošenje toga dara na samostan sv. Marije, koje je, kako isprava kazuje, učinio kralj Krešimir IV. oko 1066./67. godine.

- Drugi je tamo kao svjedok bio Nicifor i brat mu Madio. *Madio je zet Nježe, kćeri priora Madija*. Nježa vjerojatno nije imala sina, kad se u ovom času prenamjene dara javlja kćerin joj muž.

- Treći koji je naveden da je bio prisutan kad je kralj Krešimir dao zemlju samostanu sv. Marije jest *Madius, filius Zalle*, unuk Prestancija, za kojega smo u prethodnom poglavlju pretpostavili da je bio sin priora Madija, kojemu je prethodno, i sinu mu Dobri, bila darovana zemlja »in Tochinia«.

Svi navedeni, odnosno prisutni kad kralj Krešimir vrši prenamjenu negdašnjeg darovanja, vezani su uz priora Madija, bilo svojtom, bilo rodbinski: daljom svojtom i kao mogući očevidac prvog darivanja - *prior Dobro, sin Boljice*, a bližom svojtom, kao *zet Madijeve kćeri Nježe - Madije*, brat

Niciforov. *Madius, filius Zalle*, rodbinski je vezan s priorom Madijem, kao njegov unuk, sin njegova sina Prestancija.

Nijedan od navedenih nije direktni potomak Dobre, sina priora Madija, kojemu je kralj Krešimir III., zajedno s ocem Madijem, bio darovao zemlju »in Tochinia«, niti je ovdje, preko linije svojte, itko predstavnik njegovih direktnih potomaka, po muškoj ili ženskoj liniji. *Dobro, sin Madija*, negdje je približnih godina s priorom Dobrom, sinom Boljice, koji je ovdje prisutan, pri ovome novom darivanju, pa ih je u mladosti sigurno vezivalo dobro poznanstvo, a vjerojatno i prijateljstvo. Mogli bismo ići još i dalje, ako ćemo ovaj put govoriti u pretpostavkama, pa reći da je sestra priora Dobre, ondašnjeg tribuna Dobre (iz 1034.-36. god.), mogla biti žena Dobre, sina priora Madija. To su samo domišljanja bez temelja, a ono što smo razložili jest to da su navedeni Zadrani na ovaj ili onan način bili vezani uz priora Madija, kojemu je bila darovana zemlja »in Tochinia«, a nitko nije u direktnoj, nego samo u posrednoj vezi s Madijevim sinom Dobrom, kojemu je također ta zemlja bila darovana.

Kad je obavljen posao oko darivanja, taj posao je, tako piše u ispravi koju razmatramo, završen, odnosno do kraja utvrđen u Zadru: »hoc actum est in Tochinia et firmatum est laderę coram Stephano, eiusdem ciuitatis episcopo, et Drago priore, Segae iudice, Zella et Doda, et aliis quampluribus«. Razmotrimo što znamo o osobama pred kojima se u Zadru završava čin darivanja navedene zemlje samostanu sv. Marije. Prvi je zapisan biskup Zadra Stjepan, pa za njim prior grada Drago i potom sudac Segae. Biskup Stjepan i prior Drago takvim su redom navedeni i u Cikinoj osnivačkoj listini.⁸⁶ Za njima u ovom razmatranom dokumentu dolazi sudac Madius Segae.⁸⁷ Takvim redom dolaze zadarski biskup, prior i sudac i u drugim zadarskim dokumentima, kad se pred njima obavlja koji pravni čin vezan uz crkvene ustanove, bez obzira tko je tada biskup i tko prior u Zadru. Tako, na primjer, 1075./76. god., kad Petar, opat samostana sv. Krševana, ustupa na doživotno uživanje vinograd u Lukoranu Maju, sinu Barbe: »Pro qua re ego quadam dies in episcopatum Iadertine sedis conueni presente domino Stephano, eiusdem cathedra residente, et Candido prior et Maius iudex et aliis plures nobili-

86 IBIDEM, 101.

87 Zapisan samo Segae 1070.-72., sudac od 1066. do 1076., *Madius Segae iudex Iaderae* 1066, 1066/67, 1070, 1072, 1075, 1075/76, IBIDEM, 103, 105, 121, 128, 129, 131, 138, 154.

bus...«⁸⁸ Stoga i u ovom dokumentu biskupa Stjepana, priora Dragu i suca (Madija) Segu gledamo kao osobe koje prisustvuju tom pravnom činu u svojoj gradskoj funkciji i nije to nužno zato što su biskup Stjepan i prior Drago Madijevci,⁸⁹ premda oni mogu na kraju ovoga dokumenta, čime se taj posao i utvrđuje, biti ujedno prisutni i kao Madijevci, što ćemo naknadno razmotriti. Sudac Madije Sega se tu, naravno, našao po svom službenim poslu. Još su dvije osobe navedene, pored onih neimenovanih (et aliis quampluribus) kad »hoc actum ... firmatum est Iadere ...«. To su *Zella et Doda*. Izmakli bi oni našoj pozornosti, kao što su izmicali i dosada, da nismo prethodno uočili, pa onda u mogućoj mjeri i istražili i povezali priorske potomke u Zadru na kraju XI. stoljeća, što smo i obradili u prvome poglavlju ovoga rada. Nedostatnom dokumentacijom, ali pravilnim generacijskim rasporedom osoba koje smo mogli povezati, zaključili smo da su *Zella i Doda* braća i sinovi Prestancija, po svoj prilici onoga tribuna iz 1034.-1036. god., koji je i sam mogao biti prior, jer mu se potomci bilježe u skupini priorskih obitelji Zadra, ali kako nemamo nikakvih indicija o tome, iako tu mogućnost ne isključujemo, mi uzimamo da je Prestancije bio sin priora, i to priora Madija. U vrijeme Prestancijeva dolaska na svijet, krajem X. ili početkom XI. stoljeća, i nema u Zadru drugog priora osim Madija. Kako je poznato da je prior Madije imao brata, biskupa Prestancija, onda je lako objasniti po kome je dobio ime ovaj Prestancije, za kojeg uzimljemo da je bio otac *Zelle i Dode*: po svome stricu biskupu Prestanciju. To je onaj koji je, prema jednoj verziji dokumenta koji o tome kazuje, sa svojim bratom, zadarskim priorom Madijem, sagradio crkvu sv. Mihovila na Pašmanu. Braća su je obdarila zemljom i darovala samostanu sv. Krševana.⁹⁰

Sa čvrstom pretpostavkom da su *Zella i Doda* bili sinovi Prestancija koji je po svoj prilici bio sin priora Madija, pa su *Zella i Doda* Madijevi unuci, pitamo se u kojoj su funkciji baš oni ovdje, na kraju dokumenta o darovanju zemlje »in Tochinia« samostanu sv. Marije, koje je darovanje, odnosno prenamjenu prethodnog darovanja, kralj Krešimir učinio zamoljen od Cike, unuke priora Madija i sada opatice samostana sv. Marije koji je nedavno osnovala. Odgovaramo na svoje pitanje: *oni su pri završnom činu darivanja*

88 IBIDEM, 153.

89 F. ŠIŠIĆ, Rodoslovlje zadarske porodice Madijevaca, *Povijest Hrvata*, 486.

90 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, 108. Vidi i drugu verziju isprave po kojoj je graditelj crkve bio prior *Madius de Columna*, IBIDEM, 109.

zemlje u Tokinji samostanu sv. Marije prisustvovali kao najstariji muški potomci muškog potomka priora Madija, koji je prethodno od kralja Krešimira III. zajedno sa sinom Dobrom bio dobio tu zemlju. Oni su tu vjerojatno zato da iskažu svoju suglasnost da se ta zemlja sada dade samostanu sv. Marije (kao što su 1095. god. priori i njihovi potomci i potomci bivših priora Zadra dali suglasnost da se priorska prava na dio soli i ribolova s otoka Vrgade prenesu na samostan sv. Krševana). Mislimo da se prior Drago, koji je bio sin biskupa Prestancija, ne nalazi u ovome dokumentu s istom svrhom zbog koje su se u njemu našli *Zella* i *Doda*, jer Drago nije potomak ni baštinih svoga strica priora Madija, pa tako ni zemlje o kojoj se ovdje odlučuje. Zbog toga se ni (bivši) prior Andrija, brat priora Drage (koji se ovdje navodi, a još je jedan prior Drago bio u Zadru) i sin biskupa Prestancija, iako prisustvuje kao svjedok još 1072. god., ne nalazi među onima pred kojima se akt darivanja navedene zemlje dovršuje. Ima još članova obitelji Madijevaca, koje ćemo, novim sagledavanjem, uvrstiti u tu obitelj i koji su bili živi 1066./67. god., ali također nisu prisutni svojim imenom u dokumentu o potvrdi darovanja zemlje »in Tochinia« samostanu sv. Marije - jer nisu bili potomci priora Madija, nego brata mu Prestancija, ili možda još kojega mu brata. Biskup Stjepan, koji se kao zadarski biskup prvi nalazi među onima pred kojima se akt darivanja navedene zemlje dovršuje (firmatum est Iaderę coram Stephano, eiusdem ciuitatis episcopo...), mogao se tu naći i kao odvjetak priora Madija po ženskoj liniji,⁹¹ ali mislim da se on tu prvenstveno javlja u svojstvu i po dužnosti tadašnjeg biskupa Zadra. Stoga su *Zella* i *Doda*, po našem mišljenju i analizi, ovdje ključne osobe. Oni su u tome času, već smo iznijeli, bili najstariji muški članovi muškoga potomka priora Madija - sinovi njegova sina Prestancija. (I ovdje se navode mnogi prisutni tome činu, »et aliis quampluribus«, kao i u dokumentu iz 1092. god., presudi priora Drage u korist Većenjege glede dijela njezine baštine, o čemu smo već kazivali: »et alii quam plures collaudantes et confirmantes«, pa je to, dakle, bio dio procedure.)

Ni u ovoj drugoj skupini imenovanih svjedoka, pred kojom je darivanje potvrđeno u Zadru, kao ni u onoj prvoj, pred kojom je vjerojatno obavljen uvid te zemlje - toga prethodnog i ponovnog darivanja »*terram in Tochinia*« - nema Dobrinih direktnih nasljednika, nego samo direktnih nasljednika oca mu Madija. To znači da u to vrijeme, 1066./67. god., Dobrinih nasljednika

91 Vidi bilj. 89.

- nije bilo. Znali smo i dosada da se Dobrini nasljednici ne javljaju u dokumentima, ali se moglo misliti da oni, ako ih je bilo, možda nisu imali prilike da se iskažu u ono malo dokumenata koliko ih za to vrijeme imamo sačuvanih. Sada znamo da navedene godine 1066./67. Dobrinih nasljednika u Zadru nema. Da ih je bilo, onda vjerojatno ne bi ni došlo do prenamjene darovanja, jer zemlja je ipak bila darovana njemu, posredno preko oca, priora Madija, koji se u tome dokumentu naziva »cognatus« kralja Krešimira III. Nestankom Dobre, smrću ili kako drugačije (a to bi mogla biti i potvrda poznate Kekaumenove priče o arhontu i toparhu Dobronji, kojega je car Mihajlo IV. zatvorio u carigradsku tamnicu, sa ženom i sinom, negdje između 1034. i 1041. godine)⁹² nestaje i trag njegovih potomaka u Zadru.

Preko ovih naših istraživanja, pak, »otkrili« smo još jednog sina priora Madija - Prestancija. Madijevi se unuci Zella i Doda, sinovi Prestancijevi, kao i potomci njegovih kćeri Većenjege i Nježe, odriču sada posjeda »in Tochinia«, a oni su ga mogli, kao Madijevi nasljednici, ponovno tražiti od novoga kralja (Krešimir IV je vladao od 1058. god.)⁹³ i on bi im ga po svojoj prilici bio potvrdio. Ali, oni su se, vjerojatno po naputi biskupa Stjepana i priora Drage, koji su bili i rođaci i najaktivniji Cikini pomoćnici pri osnivanju svetomarijskoga samostana,⁹⁴ te mogućnosti odrekli u korist samostana što ga je upravo osnovala rodica im Cika. U dogovorima oko osnivanja toga samostana vjerojatno su se nasljednici priora Madija međusobno dogovorili da će se oni odreći traženja potvrde te darovnice u korist samostana u osnutku, da bi se unaprijed znalo koja će mu biti glavna materijalna osnova opstanka, a u to je vrijeme to svakako bila zemlja.

A Zelli i Dodi je, čini se, majka ušla u taj samostan odmah po njegovu osnutku. Bila je to *gospoda Dobra - domna Dabra* - za koju smo u prvom dijelu ovoga rada pomislili da je istovjetna s Dobrom, Prestancijevom suprugom iz natpisa na relikvijaru Ruka sv. Eufemije. Ona je tamo ušla s unukom Dobrom,⁹⁵ pa je ova mlada Dobra mogla biti kći Zelle ili Dode. Ti potomci Madijevi Zella i Doda, kao i ostali po ženskoj liniji, a preko svojih predstavnika, možda su se i zato privoljeli da samostanu sv. Marije prijede

92 J. FERLUGA, *Vizantijska uprava*, 95-97; N. KLAIĆ - I. PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku*, 90, 91; F. ŠIŠIĆ, *Povijest Hrvata*, 338-339.

93 IBIDEM, 499.

94 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, I, 101.

95 IBIDEM, 103.

navedena zemlja, jer su odmah pri njegovu osnutku u nj ušle četiri žene koje su bile tješnje vezane uz priora Madija: *Cika i njezina kći Domnanna*, unuka i praunuka priora Madija po kćeri mu Većenjegi, te *Dobra i unuka joj Dobra*, snaha mu i praunuka po sinu mu Prestanciju. Bilo kako bilo, u dokumentu kojim se zapravo iskazuje prijenos prava na zemlju »in Tochinia« od Madijevih nasljednika na samostan sv. Marije u Zadru našli su se svi odrasli muški potomci priora Madija - *biskup Stjepan*, unuk njegove kćeri Nježe ili sin kćeri mu Većenjega, *Zella i Doda*, sinovi sina mu Prestancija, pa *Madije, sin Zelle*, koji je po svojoj prilici zastupao i svoga sina *Prestancija - i oni koji su zastupali kojega ženskog ili nepunoljetnog njegova potomka: prior Dobro, sin Boljice - Većenjegu*, Madijevu praunuku, suprugu svog unuka Dobroslava, a zet Nježin Madije - svoju suprugu i sina *Gregorija*, unuku i praunuka priora Madija. Svi su se oni svojim prisustvom i *pristankom na predarovanje zemlje »in Tochinia«* založili za dobrobit samostana koji je nastao u dogovoru s njima. Četiri su Madijevke svoj život odmah vezale uz njega. Život samostana u osnutku i postupci Madijevih potomaka u vezi s tim preko ovog dokumenta iskazuju se usko vezani.

O navedenoj darovnici, koju naslovljava »(1066.-1067.). Kralj Petar Kresimir IV. daruje manastiru sv. Marije Točinju«, v. Novak piše opširno u svojoj knjizi o kartularu samostana sv. Marije, uspoređujući tzv. A-redakciju te isprave, koju smo i mi ovdje donijeli, s B-redakcijom, koju, kao i F. Rački i F. Šišić, smatra falsifikatom. Po Novakovu uvjerenju »A-redakcija predstavlja prijepis ili bolje izvod jedne autentične Kresimirove povelje«, pri čemu da je bilo i skraćivanja.⁹⁶ O onome čime se mi ovdje bavimo, to jest o svjedocima, V. Novak je napisao: »U kraljevoj pratnji su se nalazili prior Dabro, sin Boličin, štitonoša Dobrodrug, Dešinica rizar, kapelan Budec i klerik zaderski Deša, kao i Nicifor i Madije sin Zelin, dakle viši službenici na kraljevskom dvoru.«⁹⁷ Dalje V. Novak navodi razloge potvrđivanja u Zadru kraljevske darovnice: »... bilo je potrebno, da se dobije za taj veliki dar i saglasnost crkvene vlasti u Zadru«. Zato je »opatica donijela donaciju u

96 V. NOVAK, *Zaderski kartular samostana sv. Marije*, 140-151, navedeni tekst str. 149, 151. Na tima mjestima on još piše: »Ovaj prijepis nije učinjen dovoljno savjesno i pažljivo i skriptor je dopustio da su se u njegov prijepis uvukle griješke kronološkog i tekstovnog karaktera. Sam predložak sa koga je prepisivač prenosio u kartular, možda je bio nečitak, te je tako bilo prepisivaču moguće da učini toliko griješaka«, str. 149, 150. I dalje, u vezi s iznesenim mišljenjem o skraćivanju: »Jedva bi se smjelo dozvoliti, da je kraljevska donacija bila bez invokacije i arenge«, str. 151.

97 IBIDEM, 145. Novak nije naveo Niciforova brata Madija.

Zadar, gdje je ona ponovo potvrđena, pred novim svjedocima, koji su s jedne strane predstavljali tu vlast. Budući da je manastir imao svoje središte u Zadru, to je među svjedocima učestvovao kao najodličniji predstavnik svjetovne vlasti i zadarski prior.⁹⁸

Analizom rodbinske povezanosti i povezanosti svojtom nekih osoba iz razmatranoga dokumenta mi smo došli do drugačijeg i preciznijeg mišljenja tko su bili neki od svjedoka i zašto su baš oni tamo bili, odnosno navedeni da su tamo bili. Ako su »štitonosa Dobrodrug, Dešinica rizar i kapelan Budec«, kako ih navodi V. Novak, mogli i biti viši službenici na kraljevskom dvoru, ostali navedeni to sigurno nisu bili. Osim za klerika Dešu (ili Desu), sada znamo da su svi oni zadarski uglednici, koji su prisustvom činu što se u dokumentu naziva *actum* na ovaj ili onaj način bili vezani uz obitelj Madijevaca ili bili njezini članovi. Isto tako u potvrđnici nisu bili navedeni tek neki novi svjedoci, nego su oni bili upravo odlučni za sam završetak pravnog posla, za darivanje zemlje »in Tochinia« samostanu sv. Marije u Zadru. Ti su »novi svjedoci« bili Madijevci, a *firmitum* je uredno sačinjen pred gradskim vlastima: biskupom, priorom i sucem. I nije, prema našem izvođenju, potvrđnica sačinjena u Zadru zbog toga »da se dobije za taj veliki dar i saglasnost crkvene vlasti u Zadru«, kako misli V. Novak, nego zbog toga da se iskaže suglasnost *Zelle* i *Dode*, dvaju unuka priora Madija, kojemu je navedena zemlja prethodno bila darovana.

Može li se, nakon svega ovoga razglabanja i iole čvršćeg sagledavanja, dokument o zemlji »in Tochinia« potpuno odbaciti kao potpuno lažan, formalno i stvarno, diplomatski i sadržajno, kako je to historičarima predložila N. Klaić?⁹⁹ Ili ćemo poći za mišljenjem iste N. Klaić da i isprave koje se iskazuju kao diplomatski falsifikati »imaju nesumnjivu historijsku podlogu i jezgru pa je posao historijske kritike da je utvrdi«, kao što smo, onomastičkim pristupom, pošli u svom radu o ispravi zadarskog priora Andrije s početka X. stoljeća pa našli njezinu primjerenu antroponimijsku podlogu.¹⁰⁰

Uzme li se da je svetomarijski svećenik i pošao za što jačim osiguranjem prava i ugleda svom samostanu, pa opis poznatih činjenica pretvorio u

98 IBIDEM, 146.

99 Vidi izlaganje na početku ovoga poglavlja.

100 N. KLAJĆ, Diplomatička analiza, I, 162; V. JAKIĆ-CESTARIĆ, Antroponomastička analiza isprave zadarskog priora Andrije s početka X. stoljeća, *Onomastica jugoslavica*, 6, Zagreb 1976, 195-215.

kraljevsku darovnicu, on je sve te podatke znao i imao zapisane kad je išao sastavljati svoju ispravu, ako ju je on sastavio, kao što analizator diplomatskih formula iskazuje. Jer, osobe su u ovom dokumentu stvarne i tako čvrsto i suvislo s njegovim sadržajem povezane, a pravni akt dokučiv.

Opatica Cika je pomnivo upisala dobitke i kupnje nekretnina, ali se sačuvao samo kraj toga popisa i opisa, pa po njemu i sudimo o točnosti i jasnoći kojom je to uradila. Po njemu bismo i danas mogli rekonstruirati na kojemu je dijelu samostanskog kompleksa u nastajanju dobila ili kupila, i od koga i za koju cijenu, pojedinu kuću ili dio kuće i dvorišta.¹⁰¹ A kako ne bi podrobno, koliko je bilo potrebno, zapisala kada je, i od koga i na koji način dobila veliki samostanski posjed, kakav je bio »terra in Tochinia«. Ali, pred ovim sačuvanim dijelom Cikinih zapisa o kupnjama i darovanjima u kartularu samostana sv. Marije istrgnuta su najmanje dva folia, to jest četiri ispisane stranice. A to je upravo središnji dio kartulara: Cikina fundacijska povelja.¹⁰² Istrgnuti dijelovi su nestali, pa s njima i naše znanje o tome što je tamo bilo zapisano o dobivanju zemlje »in Tochinia«. Ako tamo i nije bila upisana kraljevska isprava, mogao je biti zapis o kraljevskom darovanju. Ako tamo nije bilo svih onih madijevskih podataka, onda ih je netko znao i naknadno u svoj zapis unio, tako sustavno da smo ih i mi danas, uočivši tu davnu rodbinsku spregu i sadržajni sustav, mogli očitati. Bit će oni ipak bili upisani u Cikinu zapisu o darovanju!¹⁰³

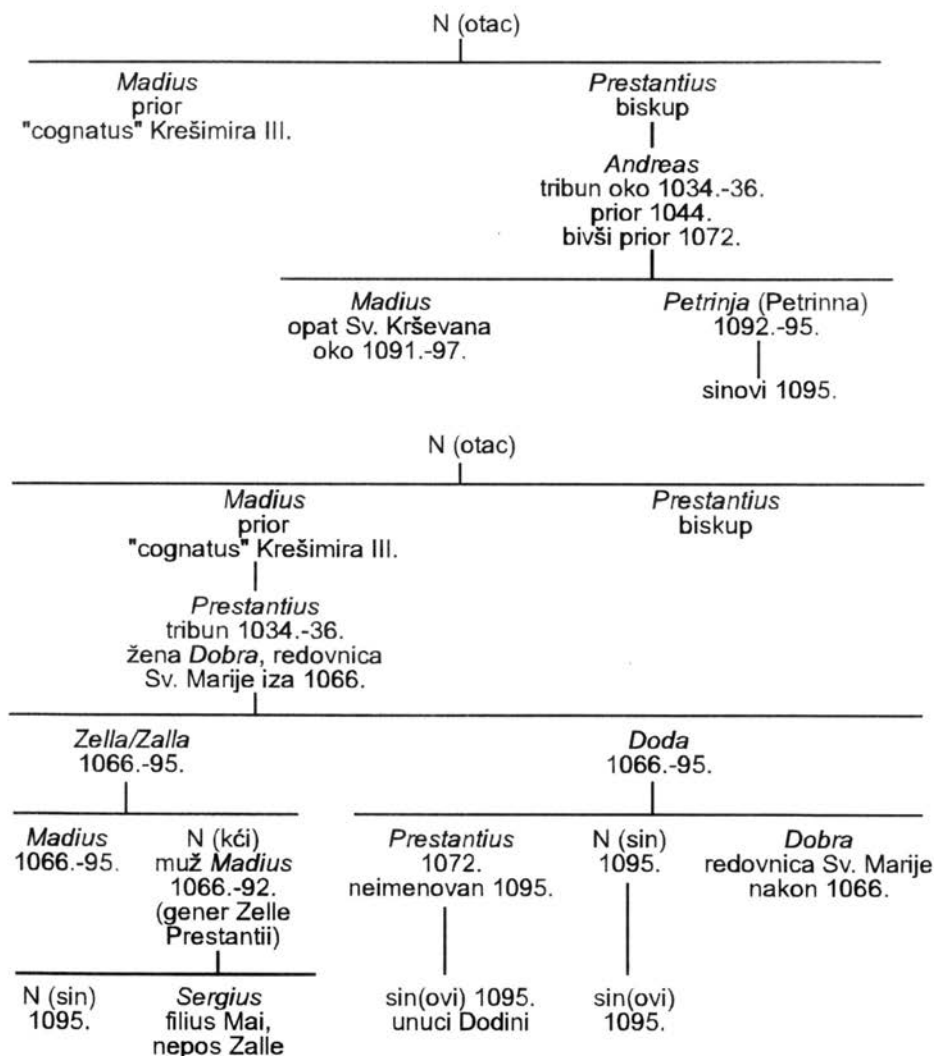
101 J. STIPIŠIĆ, *Codex diplomaticus*, I, 103.

102 V. NOVAK, *Zadarski kartular*, 123.

103 Da je Nada Klaić kojom srećom još među nama - njezin golem rad visoko cijenim i kao dostignuće i kao poticaj - zacijelo bi mogla prihvatiti ovu našu analizu i time potvrditi svoje mišljenje da i u diplomatski neispravnim ispravama treba tražiti povijesnu jezgru, pa bi i ispravu o darovanju zemlje »in Tochinia« prihvatila u zajednicu takvih isprava, s mogućnošću njezina povijesnog vrednovanja.

V. Jakić-Cestarić, Antroponomastički pristup ispravi o darovanju dijela soli i ribolova na o. Vrgadi samostanu sv. Krševana god. 1095. i o darovanju zemlje "in Tochinia" samostanu sv. Marije god. 1066./67. Rad. Zavoda povij. znan. HAZU Zadru, sv. 37/1995, str. 117-146.

Tabla
DOSADA NEPOZNATI OGRANCI ZADARSKE OBITELJI MADIJEVACA
(Prema analizi isprave iz 1095. i 1066./67. godine)*

* Navedene godine označavaju vrijeme javljanja osobe u ispravama.

**Vesna Jakić-Cestarić: ANTROPONOMASTIC APPROACH
TO A DOCUMENT ABOUT GIVING A PART OF SALT
AND FISH FROM THE ISLAND OF VRGADA
TO ST. CHRYSOGONUS MONASTERY IN 1095,
AND ABOUT THE LAND "IN TOCHINIA"
GIVEN TO ST. MARY'S MONASTERY IN 1066/67**

S u m m a r y

A document from November 14th, 1095, transfers the old right of priors of Zadar to St. Chrysogonus Monastery in Zadar. At the bottom of the document few persons put little cross (*signum manus*). All of them are mentioned together with their sons, grand-sons and nephews (*nepotes*), or brothers. The first three of them are priors of Zadar: Drago at a time, and Candidus and Vitača (Vitača) the previous ones. The author of this text finds out that the others are connected to priors of Zadar. Gradually, after analysing the scarce documents about any person mentioned, and his family relations in the 11th cent. in Zadar, it is obvious that all of them (except the judge Desinja and tax collector Slavonja), are the descendants of priors of Zadar. Further analysing brought to light three branches of the Madios, a known Zadar family whose members had been priors many a time and who governed the Byzantine *tema od Dalmatia*. Part of their right on salt and fish(ing) from the island of Vrgada extended to their descendants, as well.

The document from 1066/67 says that Croatian King Krešimir 4th, gave to the newbuilt Monastery of St. Mary's a »*terram in Tochinia*« which years ago had been given to »*cognato suo Madio et filio eius Dabrone*« by his grand-father King Krešimir 3rd. The historian, Nada Klaić, after diplomatic analysis of this document, takes it both, formally and really, false. Author of this text comes to a conclusion, after examining family relations of witnesses, that all of them are connected to prior Madio, who had been given the mentioned land some time about the year 1020. Some of them are Madio's grand-sons and great grand-sons, while others are representatives of his female or immature male descendants. So the Madios and their connection to the land offered to St. Mary's Monastery, as well as historical value of the document itself, come to light regardless of either a document is diplomatically authentic or not.

In the case of both documents, antroponimic examining unveiled their hidden but important content.